Könyöklő kövek cseréje a szegedi Klauzál téren

dr. Rigó Mihály
ny. mérnök

„Ha küzdesz, veszíthetsz, ha nem küzdesz, már veszítettél.”
dr. Regdon Ibolya, a szegedi Radnóti Gimnázium tanára

A konfliktus alapja

A szegedi Klauzál téren ún. könyöklő kövek állnak, lényegében feladat nélkül. Szeretném ismét javasolni, hogy ezeket emeljék ki, és a helyükre árnyat adó jellegű és méretű FÁK legyenek ültetve.

https://docplayer.hu/352217-Szeged-karasz-utca-klauzal-ter-revitalizacioja.html
https://hu.wikipedia.org/wiki/Klauz%C3%A1l_t%C3%A9r_(Szeged)#/media/F%C3%A1jl:Klauzal_ter_-_panoramio.jpg

A Városháza eddigi elutasító válasza a hozzájuk eljutott javaslatra:

a könyöklőkövek eltávolításáról szóló javaslat megvalósíthatatlan, mert azokat védi a tervezőhöz köthető szerzői jog.

Az új helyzet lényege

2022. aug. 4-én meghalt Török Péter úr, a tér kertész tervezője, a tervezői ideológia, filozófia kitalálója.
https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%B6r%C3%B6k_P%C3%A9ter_(t%C3%A1j%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9sz)

Mi is az a szerzői jog?

A 1999. évi LXXVI. sz., a szerzői jogról című törvény célja minden bizonnyal a tervezői érdekek a védelme. Kiderült: a tér és a téren elhelyezett műalkotások, mint pl. a könyöklők, az oltalma alá tartoznak.

Szerző az, aki az építészeti terv létrejöttéhez alkotó módon hozzájárult. Ki képes ezt megítélni, erre objektív választ adni?

A szerzői jogi örökös – mert még ilyen is jelentkezhet - nem csak gyermek, de – többek között – oldalági rokon is lehet. Azaz: a törvény szerint szinte kimeríthetetlenek a lehetőségek.

A szerző vagyoni joga körébe tartozik továbbá a mű átdolgozása, átalakítása, illetve annak engedélyezése.

Ráadásul: a szerzőt a személyhez fűződő jogai körében megilleti a mű integritásának védelme, amelyet sért a mű mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, megváltoztatása, illetve a művel kapcsolatos más ilyen jellegű visszaélés, amely sérelmes a szerző becsületére vagy jóhírnevére. Ismét a szubjektivitás, azaz ki és mit számít torzításnak, hírnév megcsonkításnak, jogosulatlan megváltoztatásnak?
A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben. **Ez igen kemény feltétel!**
A felhasználás (átépítés) főszabályként a szerzői jogi jogosult(ak) engedélyével jogszerű.

Megjegyezhető, hogy a szerzőt és a tulajdonost megillető jogok jellegükben eltérnek egymástól, hiszen közterület esetén a tulajdonjog mögött nem egy személy vagy személyek kisebb érdekcsoportjának magánérdekei állnak, hanem a város polgárainak érekei, azaz a közérdek áll.
Nem tisztázott a tulajdon jog és a szerzői jog viszonya, az erősségük tekintetében. Hiszen nyilvánvaló, hogy előfordulhat az, hogy a szerzői jogra mutogatva erősen torzul a tulajdonhoz fűződő jog! Adott esetben erről a bíróság dönt.

A törvény lehetővé teszi az építészeti alkotás megváltoztatását a terület tulajdonosának kérelmére méltányos közérdek alapján (pl. a terület megalapozott funkcióváltása), még ha a tervező (jogutódja) nem is járul hozzá.

Figyelembe lehet venni, hogy a könyöklők eltávolítása esetén a tér eredeti funkciója NEM változna meg, és a közérdek is nyilvánvaló!

Ez ennyiből is láthatóan egy nagyon macerás folyamattá válhat, melynek megjósolhatatlan a kimenete. Nem tudom, hogy itt lehetséges-e az esetleges jogörökösökkel peren kívüli megegyezni?

<u>Borítékolható lett volna a tervezői elutasítás?</u>
Török Péter úr írta a saját honlapján:
„Bár magunk is több tervet készítettünk a folytatásra (Széchenyi tér, Dugonics tér, Móra park, Stefánia, Roosevelt tér), az még várat magára…”
Miután európai kitüntetést kapott a tervező is a Klauzál térre és a Kárász utcára, azt hitte, hogy ezért további szegedi munkákat, megbízásokat fog kapni.

Ma már tudjuk, hogy nem így történt. Az általa felsorolt munkák egy része azóta elkészült, de nem vele, nem általa.

Kiválthatott-e ez belőle soha nem feledhető sértődöttséget? Vajon egy tervezett városi módosítás támogatásának kérése után a sértődött ember kerülhetett-e volna ezután zsaroló pozícióba?
Nem tartom valószínűnek, hogy nagy örömmel adott volna bármilyen változtatási engedélyt műve bármilyen mérvű megváltoztatásához, pedig ehhez a törvény előírása szerint tőle írásbeli hozzájárulás kellett volna.
http://petertorok.com/hu/projekt/aktualis-projektek/20111025_szeged-uj-szalonja-karasz-utca-es-klauzal-ter

<u>Mit tudhatunk Szeged éghajlatáról és annyak változásáról?</u>
Amit dr. Gál Tamás Szegedi Tudományegyetem Éghajlattani Tanszékének tanszékvezetője elsőként javasol:

https://www.youtube.com/watch?v=RcERrl5K4_I

Tehát: **a zöld felületek növelése**. Nem túl bonyolult kérés, melyet mindenki érthet.

Máskor:

„**Drasztikus időjárásváltozás** jöhet a következő évtizedekben hazánkban”

„… az évszázad második felére hazánk területén:

- A trópusi éjszakák (olyan napok, amikor a minimum hőmérséklet nagyobb, mint 20°C) száma 3-4 szerese lehet a jelenleginek.
- A forró napok (olyan napok, amikor a maximum hőmérséklet nagyobb, mint 30°C) száma megduplázódhat.”

https://www.origo.hu/tudomany/20230112-drasztikus-idojarasvaltozast-jeleznek-az-szte-kutatoi-a-kovetkezo-evtizedekre.html

https://www.youtube.com/watch?v=ejUZ49yxWCU

http://www2.sci.u-szeged.hu/varosklima/pages/tartalom/2013-IPA-Workshop06_Gulyas%20Agnes.pdf

„**Életeket menthetnek a városi zöldfelületek a hőségben**”

„Az elhúzódó hőhullámok esetén az emberi szervezetet extrém stressz éri, ami akár halálos is lehet a veszélyeztetett csoportoknál, mint az idősek, a kisgyerekek vagy a szív és érrendszeri betegséggel küzdők.”

„Fontos, hogy a várostervezők figyelembe vegyék a humán komfort szempontokat és olyan közterületeket alakítsanak ki, amelyek minél hatékonyabban képesek mérsékelni a hőstresszt. Ennek legkézenfekvőbb eszköze a zöld- és a vízfelület, előbbi – főleg a fák – az árnyékolással, utóbbi a párologtatás révén tudja jelentősen javítani a mikroklímát.”

„Ráadásul az épületek, burkolt felületek által nappal „begyűjtött” energia, éjjel hőként kisugárzódik, így a belvárosokban nincs meg a tehermentesítés sem a környezet sem az emberi szervezet számára, amíg egy külvárosi, zöldebb területen enyhülést jelent az éjszaka – mondta el Dr. Gulyás Ágnes, az SZTE TTIK Éghajlattani és Tájföldrajzi Tanszékének adjunktusa.”

„Városainkban **a zöldfelületeknek messze nem csak esztétikai szerepe van, és ezt tudatosan, az eddigieknél sokkal bátrabban kell használni**. Várostervezési szempontból egyre inkább az tűnik a jó megoldásnak, ha keressük a természetes válaszokat a klímaválság kérdéseire. A megfelelő faállomány is képes „klimatizálni”, hiszen mérsékeli a felszíni és a felszínközeli levegő hőmérsékletét, de az épületek beltéri felmelegedését – ezzel a klimatizálási igényt – is csökkenti azzal, hogy redukálja az épületre eső napsugárzási energiát. E mellett pozitívan hat a levegőminőségre és a vízháztartásra, vagyis közvetve és közvetlenül az emberi egészségre is.”

https://promenad24.hu/2022/07/07/eleteket-menthetnek-a-varosi-zoldfeluletek-a-hosegben/

„… számolni kell azzal, hogy ahogy tavaly, az elkövetkezendő évtizedekben is sokáig tarthat nyaranta a szárazság.”

„Az előrejelzés szerint szemben a mostani 5-6 forró éjszakáról 2100-ra már 40–45-re növekszik azon nyári napok száma, amikor éjszaka sem csökken 20°C alá a hőmérséklet. Gál Tamás azt mondja, ez nemcsak azt jelenti, hogy a hűvösebb nyári estéktől el kell búcsúznunk, hanem azt is, hogy ez a magas éjszakai hőmérséklet rányomja a bélyegét a pihenésre is. Nem tudunk majd miatta megfelelően aludni, a krónikus betegséggel küzdőket pedig különösen megviselheti.”

„Városainkban inkább a forróság, a nagyon meleg éjszakák és a még melegebb nappalok okozzák a legtöbb problémát, ezekhez nehezen tudunk alkalmazkodni.”

„„A tavalyi évben szeptemberig Szeged környékén körülbelül 250 milliméter csapadék hullott, ez a klimatológiai definíciója a félsivatagnak.”

https://tv.szeged.hu/cikk/megvaltozott-a-klimank-gal-tamas-a-temaban-elsivatagosodasrol-es-egyeb-szelsoseges-idojarasi-korulmenyekrol

„Élhetetlenné válhat Szeged a tartós hőhullámok miatt”

„Tartósan és életveszélyesen forró lehet a nyár az Alföldön és kiváltképp Szegeden”

https://szegedma.hu/2022/07/elhetetlenne-valhat-szeged-a-tartos-hohullamok-miatt

„… huszonkét fokban ébredtünk fel, a levegő már kilenc órakor harminc fokos lesz, a mai napi maximum harmincnyolc fok. Még este kilenc után is harminc fok lesz, éjszaka huszonhatban alszunk el, már ha bírunk.”

https://szeged.hu/cikk/kanikula-kanikula-kanikula-lesz-meg-ennel-melegebb-is

„Nemcsak régen mértek extrém hőséget: 2022. július 23-án, szombaton **45 Celsius-fokot** mutatott a délutáni napsütésben a Klauzál téri hőmérő.”

„Bár mindenki enyhülésért imádkozott, kedden folytatódott Szegeden a pokoli kánikula. Árnyékban 38,2, napsütésben 47 fokot mértek, a Tisza vize 29 fokos volt.”

Egy forró nap szösszenetei, minta kezdenének megvalósulni a meteorológusok jóslatai

„A forró levegő szinte égette az orrunkat, amikor a józan ész ellenére kimerészkedtünk a légkondicionált Szabadkai úti Sajtóházból: a szerkesztőség előtti nem hitelesített, napon álló hőmérő éppen 46 fokot mutatott. Afrikai hőségről beszélnek, pedig Tunéziában, a tengerparti Szfakszban hétfőn „mindössze" 37 fokot mértek.”

„**A napsütés kiürítette Szeged belvárosát**: hétfő kora délután csak nagy nehézségek árán sikerült volna egy nagypályás focicsapatot összeállítanunk. A Kárász utca teraszai kongtak, egyedül a párakapu adott enyhülést a korzózóknak.”

https://www.delmagyar.hu/szeged-es-kornyeke/2012/08/jol-ereztuk-5-eve-nem-volt-ilyen-meleg-napunk

Az árnyék, mint ökoszisztéma-szolgáltatás

A fák sokkal többet „tudnak”, mint a napvitorlák, sátrak, a napernyők.

„… a városi növényzet nagy segítségünkre van a hőstressz enyhítésében az egyre forrósodó városokban.

Bécsben például egyre több … „**hűsölő utcát**” hoznak létre, hogy a forró napokon is ki lehessen menni a szabadba felfrissülni. Ezeket a helyeket a **nagyobb növényborítású utcákon vagy tereken** jelölték ki, ahol több az árnyék, világosabb az aszfalt, van elég ülőhely, és emellett ivókutakat és párakapukat is telepítettek. Ezeket az utcákat elzárják az autóforgalom elől, tilos a várakozás és a parkolás is, így találkozási pontként és rendezvények tartására is alkalmasak.”

„Jobb egészségben és tovább élnek a városlakók parkok közelében
A zöld felületek nemcsak komfortos városklímával kedveznek nekünk, de az Egészségügyi Világszervezet összegző jelentése szerint pozitívan hatnak a lakosok fizikai és mentális egészségére, csökkentik a stresszt, a zajt és a hőség, valamint a légúti, szív- és érrendszeri betegségek okozta elhalálozást, javítják a levegőminőséget és a társas interakciókhoz is kitűnő teret biztosítanak.”
https://masfelfok.hu/2021/10/22/varosi-fak-kornyezeti-esztetikai-gazdasagi-ertek-klimavaltozas-zoldfeluletek/
„18 ideiglenes klimatizált utcát hoznak létre a 4 állandó mellé Bécsben, amely Budapesthez hasonlóan megszenvedi a nyári hősziget-jelenséget.”
„A klimatizált területeket természetesen nem gépekkel hűtik: ezeken az utcákon, utakon vagy tereken ehelyett sok a növény, az árnyék, ivókutakat és párakapukat alakítottak ki, van elég ülőhely, és világosabb az aszfalt. Nincs autóforgalom, tilos a várakozás és a parkolás is.
A klimatizált utcákban akár öt fokkal is sikerült csökkenteni a környezeti hőmérsékletet.
Mindez azt szolgálja, hogy a bécsiek, különös tekintettel az idősekre és gyerekekre, a forró nyári napokon is ki tudjanak menni a szabadba hűsölni vagy játszani. Az utcákon rendezvényeket szerveznek, és minden utcában két megbízott személy áll a környékbeliek rendelkezésére, akikhez kérdésekkel vagy kérésekkel lehet fordulni.
Az új hűsölőutcákat Bécs hőségtérképe alapján alakítják majd ki, vagyis oda tervezik őket, ahol a legnagyobb melegre lehet számítani, illetve ahol a legtöbb kisgyermek és időskorú lakik.
A kezdeményezés tavaly indult, és a sikerét mutatja, hogy a megkérdezettek 92 százaléka szeretné, ha lenne folytatás.”
https://qubit.hu/2020/05/26/18-klimatizalt-utcaval-keszul-becs-a-nyari-hohullamokra
Vajon meghallják-e ezeket a híreket a döntéshozók?

Az ökoszisztéma-szolgáltatás, az árnyék és értéke; még a kis struccok csöppnyi agyával is érthető, sőt kihasználható. Az is nyilvánvaló, hogy ez a fogalom objektíve létező, különben a struccfiókák nem állnának anyjuk árnyékába:

(A fotót Fekete Zoltán kertészmérnöktől kaptam.)

Miféle szemlélettel, szellemiséggel alkothatta meg Török Péter úr ezt a teret?

A Klauzál teret korábban elöntötték az autók. Tele volt parkoló autókkal. **Az igazi csata ezek kitiltása volt, melyet Fekete Zoltán kertészmérnök kezdeményezett és vívott meg.** Milyen furcsa, hogy ma már ezt a korábbi állapotot el sem tudjuk képzelni. Annak idején az ellenzők minimum világ véget jósoltak, mely nem következett be. Ma már a mai a természetes állapot. Török Péter már ezt a rendkívül kedvező körülményt készen örökölte, pedig Fekete Zoltán nélkül labdába sem rúghatott volna.

https://www.google.com/search?q=szegedi+Klauz%C3%A1l+t%C3%A9r+and+aut%C3%B3k&tbm=isch&ved=2ahUKEwiArISh_Oj8AhWjlv0HHfXJAakQ2-cCegQIABAA&oq=szegedi+Klauz%C3%A1l+t%C3%A9r+and+aut%C3%B3k&gs_lcp=CgNpbWcQA1CgDVj-HWCQP2gAcAB4AIABVIgBwQWSAQE5mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWfAAQE&sclient=img&ei=OmfUY4CnEaOt9u8P9ZOHyAo&bih=969&biw=1920#imgrc=l-su3efYvwHg7M

Az Artboretum Kft., mely a cége neve volt, honlapján két írást találtam:

a)

„SZEGED ÚJ SZALONJA: KÁRÁSZ UTCA ÉS KLAUZÁL TÉR”

„Célunk a komfortos, élhető város kialakítása volt.”

Élhető-e, élhetőnek nevezhető-e az a tér, amely nyáron kiürül, szinte kihal, mert akkora a hőség rajta, amely elviselhetetlen. Az emberek elmenekülnek, árnyékos helyre húzódnak.

A javasolt változtatás célja ezzel ellentétben árnyék bevitele fák ültetésével.

Jellemző az is, hogy a Vízmű az egyik párakapuját nyaranta a térre telepíti, hogy segítsen az embereken.

Sajnos semmit sem vett figyelembe az országos hírű tervező a szegedi néha gyilkos klímából! Disztingválni kellett volna: ami esetleg jó Észak-Németországban, az nem biztosan befutó Szegeden. Ma már tudjuk, hogy kár volt ezt a sablont követni. Volt akkor egy európai divathullám, melyre a tervezők ráültek, néhány apróságot – mint a könyöklő – bevetve. A Városháza pedig egyből vevő volt rá.

„A Klauzál teret kipontozó és azt vertikálisan ritmizáló „könyöklő kövek” afféle utalások a török korra: az oszlopokat kupolás süveg, kőturbán fedi. A török időkben itt kávéduttyánok álltak. Mára az éttermek és kávéházak lakták be a teret.”

A kipontozás is és a vertikális ritmizálás is a lakosságnak értelmezhetetlen fogalmak. Nem is méltányolják ennek megfelelően. Ha azonban ezek mindezt mégis tudják, akkor ugyanezeket tudják a helyükre telepített fák is.

Rendkívül érdekes a volt szegedi vár lebontásának mai indoklása: igaz ugyan, hogy ezzel Szeged történelméből 600 évet töröltek ki, de a vár Szeged lakosságában kellemetlen a bontás előtti hasznosítás miatt súlyos, nehéz érzelmeket váltott ki.

Ha így van, akkor a 140 éves török megszállásra miért kell felhívni a figyelmet? Kell a könyöklő kövekkel még emlékeztetni? Hogyan nem vált ki hasonló rosszallást? Valószínűen csak azért, mert az emberek nagy része nem is sejti, hogy mik ezek, mi miatt kerültek a térre? Valamilyen funkció nélküli dísznek nézik.

Az volt a naiv és téves tervezői elképzelés, hogy majd mi ezeknél a köveknél fogunk ácsorogva beszélgetni. Ugyan miért tennénk, ha nyaranta ezek mellett, minden árnyék nélkül, felforrna az ember agya. A 20 év alatt én még itt embert nem láttam mellettük ácsorogni.

Ráadásul a klímaváltozás miatt ez a sanyarú helyzet csak fokozódni fog.

Van ismerősöm, aki szerint a tér ilyen berendezés követi a talponálló kocsmák világát!

https://www.google.com/search?q=talpon%C3%A1ll%C3%B3&tbm=isch&ved=2ahUKEwi74LC0o-38AhXPhaQKHTS5CIgQ2-cCegQIABAA&oq=talpon%C3%A1ll%C3%B3&gs_lcp=CgNpbWcQAzIFCAAQgAQyBwgAEIAEEBgyBwgAEIAEEBgyBwgAEIAEEBgyBwgAEIAEEBhQugpYjSpgxUdoAXAAeACAAagBiAH1B5IBAzkuMpgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=JqnWY7u1MM-LkgW08qLACA&bih=969&biw=1920#imgrc=t9NikKVmDxR-MM&imgdii=Fx5PoQDHBo9f9M

https://www.europeana.eu/hu/item/2048128/577623

A fentebbi bal oldali kép mutatja a **kocsmai talponállók** – mint a tervezői modell - működési elvét. **Ugyanúgy**, ahogy a tér kertésztervezője elképzelte a tér használatát. Majd összeállnak páran és valami mellett megállva majd beszélgetnek.

Míg a jobb oldali a leállóhelyek kocsmai kiosztását mutatja, ahogyan a terünkön is megcsinálta, kiosztotta.

Van azonban egy apró hiba: a könyökló kövek felülete domború, így arra sem üveget, sem csészét, sem mobilt kitenni nem lehet, azaz használhatatlan. Ez a felület még asztalnak is alkalmatlan.

A duttyán fogalom citálása is tévedés.

„duttyán– ‘lacikonyha’; ‘árus sátra’.

Az arab dukkanból való oszmán-török dükkan, dukkan (‘bolt, bódé’) átvétele a szerb dućan”

https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/d-F1C23/duttyan-F1E26/

Hogyan elvárni egy kb. 1,20 m magas kőakadálytól azt, hogy lacikonyha sátort juttasson a mai ember eszébe?

„… terrakotta edények és a növényzet mediterrán hangulatot árasztanak.”

Szeged, Kárász utca

A Kárász utcára kirakott óriásedényekbe ültetve a bokrokat elérték, hogy természetellenesen elválasztották a növényeket a lételemüktől, az anyaföldtől. Egy-egy ilyen egység a köztük lévő otromba padokkal tönkreteszi a Kárász utca látványát, azon kívül, hogy jó drágák lehettek. Használhatóságukat pedig kérdésessé teszi a rajtuk kapható hőguta.

Valóban a kertészt dicséri egy ilyen természetellenes megoldás? Valóban ki kell ezt tenni ennyi embernek? Látható az is, hogy a bokrok még rendes árnyékot is csak a nap néhány órájában képesek adni. Ezek így csak olyanok, mintha hasznosak lennének!

„Közhely, de igaz: Szeged a napfény városa.”

Lassan lejár a szavatossága ennek a szlogennek, mert a túl erős napsütésről egyre többeknek már inkább a bőrrák jut eszükbe.

„Megrendelő: Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala”

A befejezés éve: 2003”

Nem lehet elfelejteni, hogy sem a szerzői jogi bajok, sem a rettenetes hőhatás nem lenne, nem létezne, ha a megbízó, a szegedi Városháza, nem dől be a tervezői kábításnak, és nem fogadta volna mind el, nem engedélyezte volna a tervező a kifogásolt megoldásait. Elsősorban nekik lett volna kötelességük a szegedi időjárási adottságokhoz alkalmazkodás, a lakosság igényeinek figyelembe vétele!
Ez egy eleve elhibázott beruházás volt. Gyakorlatilag a teljes tér és utca kősivataggá tételét jelentette, azonosulva a kor nagy divatjával, az ún. térkövezéssel, mert mindent faltól falig leburkoltak, minden növény kipusztításával, kiszorításával.
Mára szerencsére ezt az ideológiát már jórészt meghaladta a szakma. A teret és utcát 1997-2003. között újították föl. Azóta eltelt legalább 20 év, tehát a javítás mindenképpen indokolt.
A változtatás igényét meghallva a megtévesztett beruházó bedobja, hogy a tér megváltoztathatatlan, szent és sérthetetlen, mert megoldásait védi a tervezői szellemi tulajdon. Majdnem érthető ezek után az, hogy semmin sem akarnak változtatni, hiszen azzal beismernék a tévedésüket, közreműködésüket.

b)
A tér átépítés sikerének egyik oka az lehetett, hogy a megelőző Kárász utcai útburkolat állapota sokkal mostohább lehetett.

https://www.virtualszeged.hu/virtualszeged/szeged_kepek_regmult/66.html
Látható az utca régi felosztása útburkolatra és kétoldali járdára, kiemelt szegéllyel. Az útburkolat is végtelenül lepusztult aszfalt lehetett. A gyalogosok két oldalt szorongtak a keskeny járdákon. Ezt váltotta az egybenyitott tér, színes téglákkal.

A szegedi Kárász utca és Klauzál tér környezetépítési revitalizációja

TÖRÖK PÉTER*

MAGYAR ÉPÍTŐIPAR 2001. 7–8. SZÁM

A Nagypiac térről leválasztják a mai Klauzál teret, és 1872–73-ban megépül két teret elválasztó két kétemeletes épület. A térre települ a kenyér- és tejpiac (ld. A piacoló Klauzál tér, a vendéglátó Klauzál tér képeket).

„A téren állt korábban Pátzay Pál Kenyérszegő c. szobra is. A városi mindenhatóság azonban a Dugonics térre parancsolta a helyhez kötődő alkotást. A művész ugyanis nem véletlen álmodta ide a Kenyérszegő-jét, azért, mert itt volt hajdanán a kenyérpiac, – a szegediek nyelvén a „kinyérpiac”. A szobornak tehát csakis itt volna az alkotója szándékából eredő méltó helye.”
https://sites.google.com/site/tollforgatoirodalmilap/alkotoink-nevsora/dr-nagy-peter-alkotasai/seta-az-europa-nostra-dijas-karasz-utcan-es-klauzal-teren
Érzékelhető, hogy a tér felújítás tervezője kitörölte a tér nagyon figyelemre méltó múltját annyira, hogy még a korábbi ráutaló jelképet is eltávolíttatta. **azaz a múltat végképp eltörölte**. Még szép, hogy a Kossuth-szobrot a helyén hagyta.

Növényzet történetileg nem volt a Kárász utcában és a Klauzál téren. Hőszigetcsillapítás, mikroklíma kondicionálás céljából és hangulati elemenként a padok köré vagy szoliter állásban dézsás növény helyezhető el.

Ez vicces! Éppen fordítva sült el, mint ahogyan a tervező elképzelte!

Miközben faltól falig kiköveztetett mindent és kivágott minden meglévő kevés fát, a megfogalmazott céljával ellentétben éppen elősegítette, létrehozta a városi hőszigetet, amely nappal elnyeli a rettenetes meleget, majd éjjel visszasugározza azt! Lehet ennél jobban melléfogni?

A valóságnak amúgy is csak kissé felel meg. A Klauzál tér valamikor egyetlen teret alkotott a Széchenyi térrel, az pedig már a Nagyárvíz előtt is fásított volt. Amikor még piac foglalta el a tere:

https://www.darabanth.com/hu/nagyaukcio/27/kategoriak~Festmeny-mutargy-papirregiseg-egyeb/Magyar-es-kulfoldi-varoskepek~10885/cca-1900-Szeged-Szechenyi-ter-Uj-Varoshaza-piac-Nagymeretu-foto-kartonon-Letzer-es-Ta~II1590984/

https://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%A9chenyi_t%C3%A9r_(Szeged)

Az árvíz idejében is:

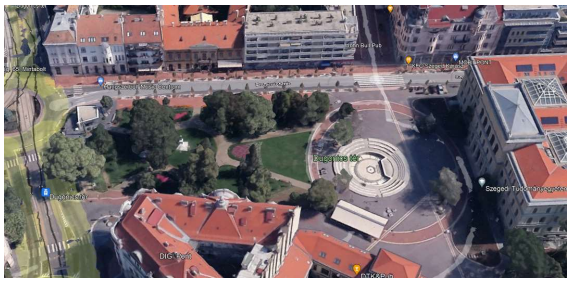
https://szegedma.hu/2020/10/terkep-ilyen-volt-ilyen-ma-a-szechenyi-ter

Nem is beszélve a tér mai fásítottságáról:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%A9chenyi_t%C3%A9r_%28Szeged%29#/media/F%C3%A1jl:Szeged,_Sz%C3%A9chenyi_Square,_aerial.jpeg
https://turizmus.com/desztinaciok/belvarosi-setak-szegeden-1150934

A Széchenyi tér városunk legzöldebb tere, még a sok pusztítás után is!
Lehet mondani, hogy inkább a fátlanná tett Klauzál tér léte kiált változásért, a fásításért!
Egy normális fának a földben van a gyökere.
Bármilyen nehéz is elfogadni, de a kertészmérnök végzettségű tervező az ilyen fákból egyetlen egyet sem ültetett a Kárász utca és a Klauzál tér hatalmas burkolatfelületébe! Közben elment a rengeteg pénz a térkövezésre. Megmagyarázhatatlan ez a fagyűlölet! Nem hiányzik ez a szépség a Klauzál téren?

A Kárász utca másik végén lévő Dugonics tér már megint fás! **Csak a Kárász utcán és a Klauzál téren pusztított ki minden fát a kertészmérnök tervező.**
Sajnos a döntéshozó egyetértéséével történt mindez.
A 20 év fontos szakmai változásait ma is figyelmen kívül hagyja a Városháza, amikor ugyanilyen elvek szerint hagyja tervezni a Széchenyi tér átalakítását, a zöldfelületek csökkentését, a térköves további térnyerését. Még szerencse, hogy most nincs pénzük!

https://www.google.com/search?q=szeged+and+fa&hl=hu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjT4uu2oOz8AhWv-ioKHeORAFwQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1920&bih=969&dpr=1#imgrc=-nwTNCcp80o8KM
https://szeged365.hu/2021/04/08/szeged365-fotoriport-megerkeztek-a-klauzal-ter-elmaradhatatlan-palmafai/

Az éltető földtől elszakított fák. A fagyökér és az anyaföld közé raktak be méreg drágán egy tégla réteget. A belejük ültetett növények mérete is csak csökött lehetett, a feladatukat sem lettek képesek ellátni, szemben a szabadföldiekkel.

Hogyan lehetett ezt a józan ésszel ütköző megoldást modernként a Városházának eladni? Ráadásul éppen egy kertészmérnök által?

Funkciói: találkozó-, beszélgetős hely, sétatér, korzó. Ünnepi tér, alkalmi városi rendezvények, megemlékezések helye. Mulató tér, utcai muzsikusokkal, szalonzenével, rendezvényekkel, divatbemutatókkal tarkított tér, nyáresti kiülős hely, nagy terasszal. A Virág cukrászda mellett a tömbök megnyitott udvaraiban és a pincék boltozott tereiben számos vendégváró és mulató hely alakítható ki. A bankok földszinti bonus-tereket adhatnak kiállításokkal, koncertekkel.

A tervező nagyon helyesen határozta meg a város közepén lévő tér funkcióit, azonban ezt azonnal el is felejtette. Hiszen a Klauzál téren nincs ülőhely, nincsenek padok. Kivéve a cukrászdát ülőkéit.

Megjegyzem: a tér előbbi funkciója semmit sem változna azzal, ha a könyöklő köveket lecserélnénk fákra! Alájuk és köréjük pedig rendes és kényelmes padokat kell rakni, épp a kellemes milliőjű találkozás lehetővé tételére.

A Kárász utcában és a Klauzál téren is meghatározó az axialitás. A burkolat-architektúrával az utca és a tér geometriai rendjéhez igazodunk. A vápát és a térfalak előtt elhaladó díszítő bordűrt kőbetétekből terveztük. Az egyenes lefutású kőbetéteket a burkolat egy-egy kitüntetett pontján kronosztikonos (feliratos) kővel betétek díszítik (ld. Szeged város címerei, kőburkolati jelek, burkolatarchitektúra rajz).

A tér hosszanti tagolására – szintén itáliai mintákat követve – kőoszlopokat terveztünk. Ezek közül 1,2 m magas plasztikai elemek. A kandeláberek posztamenseit is ezek adják (ld. Klauzál tér esti kivilágításban).

Mivel a javasolt fák a könyöklő kövek helyére kerülnének, ezen a renden semmi sem változtatna! A tervező rögzítette elvárásnak az is mindenben megfelelne.

http://petertorok.com/userfiles/file/pdf/mei_2001_78.pdf

<u>Kínos igyekezetek az árnyékért</u>

https://szegedma.hu/2015/07/dusha-bela-a-virag-teraszarol-nem-mondhato-tervezesnek-ez-a-hodaly

https://szegedma.hu/2015/07/a-virag-teraszanak-tervezoje

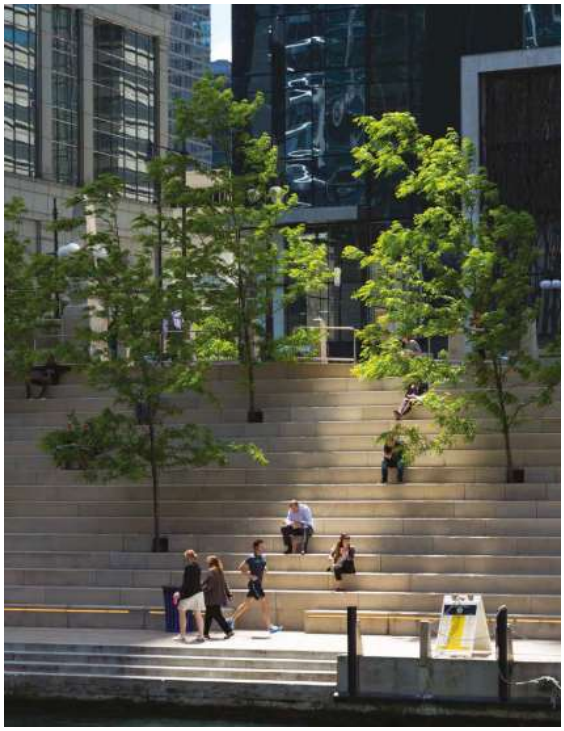

https://www.google.com/search?q=napvitorla+and+k%C3%A1r%C3%A1sz+utca&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwib6cbhr-j8AhXeBxAIHe7qCbkQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1920&bih=969&dpr=1#imgrc=pivfm4BG0zorzM

Az itt látott eszközök mutatják, igazolják az árnyék utáni vágy hatalmas mértékét.

Mi ebben az érthetetlen? De miért kell a művi eszközökhöz nyúlni? Ezek hogyan nem zavarják a máskor olyan hangos fotósokat, akiknek fontosabb az épülethomlokzatok fényképezgetése, mint a tömeges hőguta elkerülése?
Ezek a művi megoldások egyike sem kellene, ha a művit felválthatná a természetes, a zöld fa! A politikusok azzal is villoghatnának!
A tér esztétikai értéke a fákkal nem csökkenne, sőt!-állítja Fekete Zoltán kertészmérnök-

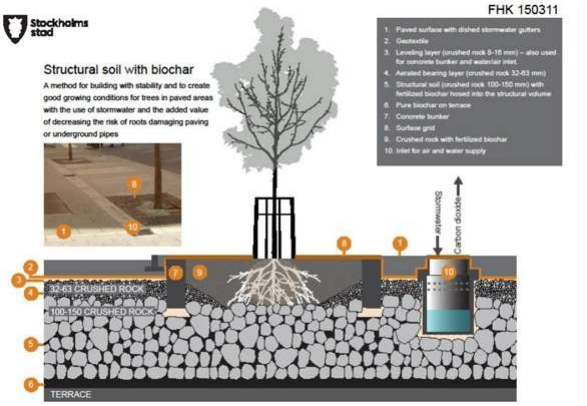
Mit és miként kellene ültetni?
Fontos lenne, hogy a térfásításhoz minél nagyobb méretű, túlkoros, túlméretes fákat használjunk, mert ezekkel juthatunk el az árnyék-szolgáltatáshoz leghamarabb.
Ma már vannak olyan eljárások, melyekkel ilyen extrém helyekre is lehet eredménnyel fát ültetni:

„A gyökércellák tehermentesítik a gyökerek életterét, így a cellában a talaj laza, átszellőzött maradhat akkor is, ha fölötte (mellette) a szilárd burkolat miatt tömörítik a talajt. A cellákban a talaj tervezett módon szellőztethető, nedvesíthető (a cellában kiépített megfelelő rendszerek segítségével), így a talaj mikroflórája is egészséges lesz. A cellák oldalfalaira beépített gyökérhatárolásoknak köszönhetően a gyökerek nem feszítik szét a környező burkolatokat, közműveket.”
https://www.epitesimegoldasok.hu/varosi-fatelepites-a-gyokercella-vedi-a-fat-es-vedi-a-burkolatot.html
De ilyesmi az ún. Stockholm- faültetési módszer.

https://www.octogon.hu/epiteszet/budapest-felzarkozik-stockholmhoz/
Látható, hogy már itthon is elérthetők azok a technológiák, melyekkel a feladat teljesíthető. A fővárosi gyakorlatot is meg lehet ismerni, mely a sok közmű mellett is használható lenne.

A szegedi Klauzál téren ma 20 db könyöklő kő áll, ami azt jelenti, hogy csak **legfeljebb 20 fa ültetése lenne a feladat, ami nem jelenthet hatalmas összeget**. A Klauzál tér és a Kárász utca metszésében 4 kandelábert is újra kellene még építeni.
Megkönnyíti a leckét, hogy a tér 20 évvel ezelőtti átépítése során ismertté váltak a közművek helyei. Ha esetleg mégis meg kellene szüntetni, más helyen újraépíteni valamely közművet, akkor lenne még erre is idő.
Ha a Klauzál teret fentebbi módon helyre lehetne hozni, az mintául szolgálhatna a Kárász utca hasonló átszabásához, mondjuk a Kölcsey utca módjára.

<u>Néhány példa a sikeres megoldásokra.</u>
Megfelelő fafajok választásával nem takaródnak el azok a bizonyos, és a fényképészeknek rendkívül fontos épülethomlokzatok is. Tehát? a kecske is jóllakjon, a káposzta is megmaradjon, miközben a fotóművész sem kap hőgutát.
A komáromi Klapka tér:

https://ma7.sk/kozelet/megujult-a-komaromi-varoshaza-tornya

Napjaink legnagyobb fővárosi vitatémáinak egyike a Blaha Lujza tér és fásítása, ha a rajz szerint valósul meg, ez egy liget lesz, ahol jól esik majd buszra várakozni.

https://pestbuda.hu/cikk/20210607_alairtak_a_szerzodest_meg_a_nyaron_elkezdodik_a_blaha_lujza_ter_felujitasa

A gyönyörű miskolci Erzsébet tér, a gyönyörű cseresznye fákkal. A tér berendezés jellege majdnem pontosan olyan, mint a szegedi Klauzál tér; még a Kossuth–szobor ottani léte is azonos:

https://szallas.hu/programok/erzsebet-ter-miskolc-p7253#image-1

Még Sopron Főterén is bevetik az árnyat adó fákat, alattuk a körpadokkal, pedig itt aztán minden épület nagyon műemlék!

https://csodahelyek.hu/wp-content/uploads/2022/09/varosnezes-osszel-kristofeszter.jpg

„A VIII. kerületi Palotanegyedben is otthon érzik magukat a díszkörtefák.” és még a homlokzat is látható.

Jól sikerült szegedi utcafásítások a Kölcsey és a Gutenberg utcán:

https://www.google.com/search?q=szeged+and+k%C3%B6lcsey+utca&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwigreDu4uz8AhXSk4sKHWY8CbgQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1920&bih=969&dpr=1#imgrc=BkxBksfGuzk6IM

https://greendex.hu/varosi-fak-frontvonalban/

A szegedi Oskola utca jövőképe. Micsoda különbséget fog ez nyaranta jelenteni. Lehet majd választani a napsütés és az árnyék között. Egy nagyszerű beavatkozás! Sürgősen folytatni kellene több hasonlóval.

https://www.skyscrapercity.com/threads/szeged-tervek-%C3%A9s-%C3%A9p%C3%ADtkez%C3%A9sek-projects-and-construction-updates.593295/page-29?u=1226013#lg=attachment_xfUid-2-1674975938&slide=0

A fák és a szecessziós épületek is jól megférnek egymás mellett:

https://bagyinszki.eu/archives/2704

https://www.travelo.hu/tavol/20190207-szerbia-vajdasag-szabadka-szecesszio-varoshaza-felujitas-tervek.html
https://24.hu/kultura/2018/12/16/szabadka-szecesszio-monarchia-osztrak-magyar-epiteszet-kosztolanyi/
http://szegedtourism.hu/hu/szabadka-es-palics/
https://szabadkavaros.blog.hu/2009/10/13/a_raichle_palota
https://gradsubotica.co.rs/az-orok-bohem-raichle-j-ferenc-es-palotaja/attachment/332545/
https://www.magyarszo.rs/hu/4311/vajdasag_szabadka/220524/H%C3%A1rom-%C3%BAj-k%C3%B6zt%C3%A9ri-szobrot-kap-Szabadka.htm

Szeged, 2023. I. 31.